

ПРОГРАМА
іспиту для кваліфікаційного оцінювання суддів
апеляційних адміністративних судів

I. КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО

Конституція України – Основний Закон держави

Конституція як акт установчої влади народу України. Поняття, функції та властивості Конституції України. Порядок прийняття та внесення змін до Конституції України. Верховенство Конституції: найвища юридична сила, верховенство щодо міжнародних договорів. Пряма дія конституційних положень та її значення для судової практики. Правова охорона Конституції України.

Конституційний лад України

Поняття конституційного ладу. Система основних засад конституційного ладу України. Верховенство права і розподіл влади як конституційні принципи. Державна влада і самоврядування народу. Конституційне закріплення основ громадянського суспільства в Україні. Захист конституційного ладу. Державний суверенітет та конституційні гарантії його непорушності. Конституційно-правова відповідальність.

Конституційно-правовий статус людини і громадянина в Україні

Поняття, структура конституційно-правового статусу людини і громадянина. Система конституційних прав, свобод та обов'язків людини і громадянина. Особисті, політичні, соціальні, економічні і культурні права та свободи. Конституційні обов'язки людини і громадянина в Україні. Механізм реалізації, гарантії та захист (охорона) прав і свобод людини і громадянина в Україні. Принцип пропорційності та допустимі обмеження конституційних прав та свобод. Поняття та принципи громадянства України. Порядок набуття та припинення громадянства України. Конституційно-правовий статус іноземців, осіб без громадянства, біженців, закордонних українців та іммігрантів. Поняття притулку та захист прав біженців.

Основи безпосередньої демократії (прямого народовладдя)

Поняття та суть безпосередньої демократії, її форми. Виборче право, принципи виборчого права і виборча система України. Вибори народних депутатів України. Вибори Президента України. Місцеві вибори.

Поняття та види референдумів. Принципи проведення референдумів. Порядок призначення всеукраїнського та місцевих референдумів. Правові наслідки всеукраїнського референдуму.

Конституційно-правовий статус Верховної Ради України, Президента України, Кабінету Міністрів України та інших органів виконавчої влади

Конституційні основи порядку формування та припинення діяльності Верховної Ради України. Функції парламенту України. Статус та повноваження народного депутата України. Гарантії депутатської діяльності. Організаційно-правові форми діяльності Верховної Ради України. Конституційні основи законодавчого процесу та інших парламентських процедур. Парламентський контроль за діяльністю уряду.

Статус глави держави. Функції та повноваження Президента України. Припинення повноважень Президента України.

Поняття та функції виконавчої влади. Система органів виконавчої влади в Україні. Порядок утворення, склад та припинення діяльності Кабінету Міністрів України. Функції та повноваження Кабінету Міністрів України. Міністерства та інші центральні органи виконавчої влади. Місцеві державні адміністрації. Конституційні засади публічної служби. Гарантії незалежності, вимоги компетентності та несумісність службовців.

Конституційні засади правосуддя в Україні

Юрисдикція судів. Участь народу у здійсненні правосуддя. Конституційні принципи правосуддя. Система судоустрою України. Конституційний статус Верховного Суду. Статус судді за Конституцією України. Призначення на посаду судді. Присяга судді. Основні засади судочинства. Судове рішення та конституційні засади його виконання. Конституційні принципи суддівського самоврядування та врядування. Вища рада правосуддя. Прокуратура та професійна правнича допомога.

Конституційний статус вищих спеціалізованих судів.

Конституційна юстиція в Україні

Конституційний Суд України як орган конституційної юрисдикції. Порядок формування і склад Конституційного Суду України. Конституційні вимоги до судді Конституційного Суду України. Набуття та припинення повноважень (звільнення) судді Конституційного Суду України. Статус судді Конституційного Суду України. Повноваження (юрисдикція) Конституційного Суду України. Інститут конституційної скарги. Основні стадії конституційного провадження. Акти Конституційного Суду України та загальна обов'язковість їх виконання на території України.

Територіальний устрій України

Поняття та особливості територіального устрою України. Поняття та система адміністративно-територіального устрою України. Україна як унітарна держава. Принцип поєднання централізації та децентралізації.

Конституційно-правовий статус кордонів України. Державна територія України та її елементи.

Місьцеве самоврядування в Україні

Поняття, принципи і система місцевого самоврядування України. Організаційно-правова, матеріальна та фінансова основи місцевого самоврядування. Територіальна громада – первинний суб'єкт місцевого самоврядування. Добровільне об'єднання територіальних громад. Органи місцевого самоврядування (порядок утворення, структура, компетенція, форми діяльності). Посадові особи місцевого самоврядування. Конституційні гарантії

місцевого самоврядування. Форми безпосередньої участі громадян у вирішенні питань місцевого значення. Органи самоорганізації населення.

II. АНТИКОРУПЦІЙНЕ ЗАКОНОДАВСТВО

Законодавство у сфері запобігання корупції.

Суб'єкти, на яких поширюється дія Закону України "Про запобігання корупції".

Національне агентство з питань запобігання корупції. Інші спеціально уповноважені суб'єкти у сфері протидії корупції. Участь громадськості в заходах щодо запобігання корупції.

Запобігання корупційним та пов'язаним з корупцією правопорушенням. Обмеження щодо використання службових повноважень чи свого становища та щодо одержання подарунків. Запобігання одержанню неправомірної вигоди або подарунка та поводження з ними. Обмеження щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності. Обмеження після припинення діяльності, пов'язаної з виконанням функцій держави, місцевого самоврядування. Обмеження спільної роботи близьких осіб.

Запобігання та врегулювання конфлікту інтересів.

Подання декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування. Інформація, що зазначається в декларації. Контроль та перевірка декларацій.

Відповідальність за корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення та усунення їх наслідків.

Адміністративна відповідальність за корупційні правопорушення.

Кримінальна відповідальність за декларування недостовірної інформації.

III. АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО

Загальні положення адміністративного права

Предмет адміністративного права.

Застосування імперативного методу регулювання адміністративно-правових відносин.

Публічна адміністрація (управління) як об'єкт адміністративно-правового регулювання.

Адміністративно-правові відносини, їх публічно-правова природа та характерні риси. Структура та види адміністративно-правових відносин.

Норми адміністративного права та адміністративні правовідносини.

Поняття, особливості та структура адміністративно-правових норм. Види норм адміністративного права та їх реалізація

Вимоги до застосування норм адміністративного права.

Суб'єкти адміністративного права.

Суб'єкт адміністративного права та адміністративних правовідносин. Адміністративна правоздатність та дієздатність. Система суб'єктів адміністративного права України.

Підстави виникнення відносин між адміністративними органами і приватними особами.

Права приватних осіб у сфері публічної адміністрації. Звернення громадян. Доступ до публічної інформації. Право на участь в управлінні.

Місце органів виконавчої влади у системі публічної адміністрації (органів державного управління). Класифікація органів виконавчої влади.

Система органів виконавчої влади.

Органи місцевого самоврядування як суб'єкти адміністративного права. Представницькі і виконавчі органи місцевого самоврядування.

Посадові особи місцевого самоврядування. Гарантії місцевого самоврядування.

Відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування.

Основні риси адміністративно-правового статусу підприємств, установ, організацій.

Недержавні органи та організації як суб'єкти адміністративного права.

Адміністративно-правовий статус об'єднання громадян.

Види об'єднань громадян та особливості їх адміністративно-правового статусу.

Припинення діяльності об'єднань громадян. Державний нагляд та контроль за діяльністю об'єднань громадян.

Адміністративно-правовий статус фізичних осіб. Фізичні особи як суб'єкти адміністративного права. Структура адміністративно-правового статусу фізичних осіб. Спеціальні адміністративно-правові статуси фізичних осіб.

Адміністративно-правовий статусу іноземних громадян та осіб без громадянства. В'їзд в Україну і виїзд з України. Відповідальність іноземців та осіб без громадянства.

Адміністративно-правовий статус органів виконавчої влади. Система органів виконавчої влади. Адміністративно-правовий статус Кабінету Міністрів України. Адміністративно-правовий статус центральних органів виконавчої влади. Адміністративно-правовий статус місцевих державних адміністрацій та військово-цивільних адміністрацій.

Адміністративно-правовий статус інших державних органів.

Адміністративно-правовий статус органів місцевого самоврядування.

Публічна служба.

Державна служба та інші види публічної служби.

Порядок прийняття на державну службу та проходження державної служби.

Адміністративно-правовий статус державних службовців. Підстави припинення державної служби. Правове регулювання, категорії посад державної служби. Особливості та обмеження, пов'язані з проходженням державної служби. Дисциплінарна та матеріальна відповідальність державних службовців. Управління державною службою.

Публічна служба за Кодексом адміністративного судочинства України.

Дипломатична служба як вид державної служби України.

Служба в органах місцевого самоврядування.

Військова служба.

Інструменти діяльності публічної адміністрації.

Нормативний акт публічної адміністрації. Вимоги до нормативних актів публічної адміністрації.

Адміністративний акт. Поняття, види та ознаки адміністративних актів. Правові акти індивідуальної дії. Дія актів у часі та просторі. Підстави припинення дії актів публічної адміністрації. Акти Президента України. Акти Кабінету Міністрів України. Акти центральних органів виконавчої влади. Акти місцевих органів виконавчої влади. Акти органів місцевого самоврядування. Державна реєстрація нормативно-правових актів. Порядок офіційного оприлюднення нормативно-правових актів та набрання ними чинності.

Дії та бездіяльність публічної адміністрації. Види взаємозв'язків у системі органів публічної адміністрації: підвідомчість, підпорядкованість (підлеглисть), підконтрольність, відповідальність. Регуляторна діяльність.

Адміністративний договір.

Адміністративні договори: поняття, ознаки та види. Укладення адміністративних договорів.

Адміністративні послуги. Правові засади, порядок, строки надання адміністративних послуг. Центр надання адміністративних послуг. Реєстр адміністративних послуг і порядок його ведення. Єдиний державний портал адміністративних послуг та порядок його ведення. Відповідальність за порушення вимог законодавства у сфері надання адміністративних послуг. Публічна адміністрація як суб'єкт надання адміністративних послуг. Процедура надання адміністративних послуг.

Позасудовий захист публічних прав осіб.

Звернення громадян.

Поняття та зміст адміністративного оскарження. Принципи адміністративного оскарження. Стадії процедури адміністративного оскарження.

Види позасудового контролю в діяльності публічної адміністрації. Суб'єкти позасудового контролю в діяльності публічної адміністрації. Доступ до публічної інформації про діяльність публічної адміністрації.

IV. ПОДАТКОВЕ ПРАВО

Податкове законодавство України.

Поняття податку та збору. Види податків і зборів. Порядок встановлення, введення та скасування податків. Особливості встановлення місцевих податків.

Податкові правовідносини: поняття, зміст та особливості. Суб'єкти податкових правовідносин.

Платники податку: поняття та види. Права та обов'язки платника податків. Правовий статус податкового агента. Інститут податкового представництва.

Функції контролюючих органів.

Податковий обов'язок платника податку. Виникнення, зміна та припинення податкового обов'язку. Виконання податкового обов'язку.

Поняття податкової пільги. Види пільг. Контроль за застосуванням пільгового оподаткування та облік пільг. Усунення подвійного оподаткування. Податковий контроль за трансфертним ціноутворенням.

Адміністрування податків, зборів, платежів. Податкова звітність. Податкові консультації. Визначення суми податкових та/або грошових зобов'язань платника податків, порядок їх сплати і оскарження рішень контролюючих органів. Податковий контроль. Облік платників податків. Податкові перевірки: види, порядок і строки їх проведення, оформлення результатів перевірок. Погашення податкового боргу платників податків. Відповідальність за порушення податкового законодавства: поняття, види, умови притягнення до відповідальності. Штрафні (фінансові) санкції (штрафи). Пеня.

Правове регулювання окремих видів податків. Особливості правового регулювання спеціальних податкових режимів. Спрощена система оподаткування, обліку, звітності.

V. ВИБОРЧЕ ПРАВО. ВИБОРЧИЙ ПРОЦЕС. РЕФЕРЕНДУМ

Виборче право. Принципи виборчого права.

Поняття та етапи виборчого процесу. Види виборів.

Вибори народних депутатів України. Основні засади, принципи проведення і види виборів депутатів. Порядок та строк призначення виборів депутатів. Оскарження рішень, дій чи бездіяльності, що стосуються процесу виборів депутатів.

Вибори Президента України. Види виборів Президента України. Порядок та строк призначення виборів Президента України. Етапи виборчого процесу з виборів Президента України. Оскарження рішень, дій чи бездіяльності, що стосуються процесу виборів Президента України.

Місцеві вибори. Види місцевих виборів. Порядок та строк призначення місцевих виборів. Етапи виборчого процесу по місцевих виборах. Оскарження рішень, дій чи бездіяльності, що стосуються місцевих виборів.

Відповідальність за порушення законодавства про місцеві вибори.

Референдуми. Види референдумів. Правові наслідки всеукраїнського референдуму. Оскарження рішень, дій чи бездіяльності, що стосуються процесу референдуму. Відповідальність за порушення законодавства про референдум.

VI. ПРАВО СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Основні ознаки соціального забезпечення. Основні функції соціального забезпечення. Право громадян України на соціальний захист, його зміст. Види соціального забезпечення.

Загальнообов'язкове державне соціальне страхування. Державне соціальне забезпечення за рахунок бюджетних коштів.

Правове регулювання пенсійного забезпечення в Україні. Структура системи пенсійного забезпечення в Україні. Поняття та класифікація пенсій за чинним законодавством України. Страховий стаж як загальна умова для призначення страхових пенсій. Загальнообов'язкове державне пенсійне страхування в Україні. Правові засади функціонування системи недержавного пенсійного забезпечення в Україні. Порядок призначення та виплати пенсій. Пенсійне забезпечення окремих категорій громадян.

Допомоги та виплати за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням на випадок безробіття.

Система державних соціальних допомог: поняття і ознаки. Державні допомоги сім'ям з дітьми. Державна соціальна допомога інвалідам з дитинства та дітям-інвалідам. Державні соціальні допомоги у зв'язку з малозабезпеченістю. Умови призначення інших видів державних соціальних допомог.

Правове регулювання соціальних послуг. Поняття, ознаки та види соціальних послуг. Порядок надання соціальних послуг. Матеріальна допомога та соціальне обслуговування як форми надання соціальних послуг.

Додаткові заходи соціального захисту окремих категорій громадян (ветеранів війни, осіб, які постраждали від нацистських переслідувань, ветеранів праці, інших громадян похилого віку, інвалідів, осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, хворих осіб та інших громадян, виконання професійних обов'язків якими пов'язане з ризиком для здоров'я).

VII. ЗЕМЕЛЬНЕ ПРАВО

Поняття, особливості та види джерел земельного права України. Регулювання земельних правовідносин органами державної влади та місцевого самоврядування в Україні. Система центральних і місцевих органів державної влади у сфері регулювання земельних відносин. Особливості самоврядного регулювання земельних відносин в Україні.

Форми права власності на землю в Україні. Суб'єкти права власності на землю. Зміст права власності на землю. Набуття, перехід та припинення права власності на

земельні ділянки. Особливості підстав набуття права власності на землю. Приватизація громадянами України земельних ділянок у власність із земель запасу (“повна процедура”). Приватизація земельних ділянок, наданих раніше у користування громадянам (“спрощена процедура”). Приватизація земельних ділянок юридичними особами. Приватизація земельних ділянок для ведення фермерського господарства. Повноваження органів виконавчої влади, Верховної Ради Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування щодо передачі земельних ділянок у власність або у користування. Повноваження органів виконавчої влади в частині погодження проектів землеустрою щодо відведення земельних ділянок. Порядок надання земельних ділянок державної або комунальної власності у власність або користування. Порядок припинення права користування земельними ділянками, які використовуються з порушенням земельного законодавства. Порядок вилучення земельних ділянок. Особливості викупу земельних ділянок приватної власності для суспільних потреб.

Правова охорона земель в Україні. Управління в галузі використання і охорони земель. Встановлення та зміна меж адміністративно-територіальних одиниць.

Планування територій та землеустрій. Моніторинг земель. Роздержавлення і приватизація земель. Нормування і стандартизація. Державний земельний кадастр. Державна реєстрація прав на землю. Контроль за використанням та охороною земель.

Правове регулювання плати за землю. Поняття, форми та види плати за землю в Україні. Нормативна і експертна грошова оцінка земельних ділянок.

Правовий режим окремих категорій земель за цільовим призначенням. Встановлення та зміна цільового призначення земельних ділянок.

VIII. ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ПРАВО (АДМІНІСТРАТИВНЕ СУДОЧИНСТВО)

Загальні положення.

Поняття адміністративного судочинства.

Основні засади (принципи) адміністративного судочинства, особливості їх застосування та наслідки їх порушення. Принцип верховенства права в адміністративному судочинстві.

Джерела права, які застосовуються адміністративними судами. Аналогія закону та аналогія права.

Форми адміністративного судочинства. Загальний та спрощений порядок позовного провадження.

Адміністративна юрисдикція.

Юрисдикція адміністративних судів та її співвідношення з предметами конституційної, кримінальної, цивільної та господарської юрисдикцій.

Розмежування предметної юрисдикції адміністративних судів. Розгляд кількох пов'язаних між собою вимог. Інстанційна юрисдикція. Територіальна юрисдикція (підсудність) адміністративних справ. Виключна підсудність. Наслідки недодержання правил підсудності, Передача адміністративної справи з одного адміністративного суду до іншого.

Склад суду, відводи. Учасники судового процесу.

Одноособовий розгляд справ та розгляд адміністративної справи у складі колегії суддів. Незмінність складу суду. Підстави для відводу (самовідводу) судді.

Склад учасників справи. Адміністративна процесуальна правосуб'єктність.

Класифікація учасників адміністративного процесу. Права та обов'язки учасників справи.

Неприпустимість зловживання процесуальними правами. Випадки, в яких громадяни України, іноземці чи особи без громадянства, їх об'єднання, юридичні особи, які не є суб'єктами владних повноважень, можуть бути відповідачами в адміністративній

справі. Права та обов'язки осіб, які беруть участь у справі. Процесуальні права та обов'язки сторін. Треті особи, їх права та обов'язки. Процесуальне правонаступництво. Представництво в адміністративному процесі. Органи та особи, яким законом надане право захищати права, свободи та інтереси інших осіб. Процесуальний статус інших учасників судового процесу: помічник судді, секретар судового засідання, судовий розпорядник, свідок, експерт, експерт з питань права, перекладач, спеціаліст.

Докази та доказування.

Поняття, способи та порядок забезпечення доказів, їх належність, допустимість та достовірність. Особливості обов'язку доказування. Пояснення сторін, третіх осіб та їх представників як засіб доказування. Показання свідків. Письмові та речові докази. Електронні докази. Висновок експерта. Висновок експерта у галузі права. Процесуальні строки. Судові витрати. Заходи процесуального примусу. Забезпечення позову.

Позовне провадження.

Види та зміст заяв по суті справи та заяв з процесуальних питань. Відкриття провадження в адміністративній справі. Залишення позовної заяви без руху, повернення позовної заяви. Відмова у відкритті провадження в адміністративній справі. Підстави об'єднання і роз'єднання позовів.

Підготовче провадження, його завдання та строки проведення. Порядок проведення підготовчого засідання та судові рішення у підготовчому засіданні.

Врегулювання спору за участі судді. Підстави проведення та порядок призначення врегулювання спору за участю судді. Порядок та строки проведення врегулювання спору за участі судді. Відмова позивача від позову. Примирення сторін.

Розгляд адміністративної справи по суті та строки розгляду.

Судові рішення.

Види судових рішень в адміністративному процесі.

Повноваження суду при вирішенні справи.

Розгляд справ за правилами спрощеного позовного провадження

Справи, що розглядаються за правилами спрощеного позовного провадження та строки їх розгляду.

Особливості розгляду справ за правилами спрощеного позовного провадження.

Особливості позовного провадження та розгляду в окремих категоріях адміністративних справ

Особливості розгляду спорів щодо оскарження нормативно-правових актів органів виконавчої влади, Верховної Ради Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування та інших суб'єктів владних повноважень.

Особливості розгляду спорів щодо оскарження актів, дій чи бездіяльності Верховної Ради України, Президента України, Вищої ради правосуддя, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії прокурорів.

Особливості розгляду спорів за адміністративними позовами про примусове відчуження земельної ділянки, інших об'єктів нерухомого майна, що на ній розміщені, з мотивів суспільної необхідності.

Особливості розгляду спорів, пов'язаних з виборчим процесом чи процесом референдуму.

Особливості розгляду спорів про дострокове припинення повноважень народного депутата України в разі невиконання ним вимог щодо несумісності.

Особливості провадження у справах з приводу рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень щодо притягнення до адміністративної відповідальності

Особливості провадження у справах з приводу рішень, дій або бездіяльності органу державної виконавчої служби, приватного виконавця.

Особливості провадження у справах за адміністративними позовами органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування про встановлення обмеження щодо реалізації права на свободу мирних зібрань та усунення перешкод і заборон на свободу мирних зібрань.

Особливості провадження у справах щодо гарантованого забезпечення потреб оборони.

Особливості провадження у справах за зверненням податкових та митних органів.

Особливості провадження у справах за зверненням Служби безпеки України щодо включення фізичних осіб, юридичних осіб та організацій до переліку осіб, пов'язаних з провадженням терористичної діяльності або стосовно яких застосовано міжнародні санкції, виключення фізичних осіб, юридичних осіб та організацій з такого переліку та надання доступу до активів, що пов'язані з тероризмом та його фінансуванням, розповсюдженням зброї масового знищення та його фінансуванням.

Особливості провадження у справах за адміністративними позовами про заборону політичної партії.

Особливості провадження у справах за адміністративними позовами з приводу примусового повернення чи примусового видворення іноземців або осіб без громадянства за межі території України.

Розгляд типових та зразкових справ.

Особливості провадження у зразковій та типовій справі.

Процесуальні питання, пов'язані з виконанням судових рішень в адміністративних справах.

Набрання рішенням законної сили та його наслідки. Судові рішення, які виконуються негайно.

Порядок виконання та звернення судових рішень в адміністративних справах до виконання. Поворот виконання судових рішень. Судовий контроль за виконанням судових рішень в адміністративних справах. Порядок відновлення втраченого судового провадження в адміністративній справі.

Перегляд судових рішень в апеляційному та касаційному провадженні.

Апеляційне провадження. Право на апеляційне оскарження. Порядок і строки апеляційного оскарження. Відкриття апеляційного провадження та строк розгляду апеляційної скарги. Апеляційний розгляд справи у судовому засіданні. Апеляційний розгляд справи в порядку письмового провадження за наявними у справі матеріалами. Повноваження суду апеляційної інстанції за наслідками розгляду апеляційної скарги на рішення та ухвалу суду. Судові рішення суду апеляційної інстанції.

Касаційне провадження. Право на касаційне оскарження. Прийняття касаційної скарги судом касаційної інстанції. Порядок і строки розгляду касаційної скарги. Відкриття касаційного провадження. Приєднання до касаційної скарги. Відзив на касаційну скаргу. Доповнення, зміна, відкликання касаційної скарги чи відмова від неї. Відмова позивача від адміністративного позову, примирення сторін під час касаційного провадження. Підстави закриття касаційного провадження. Касаційний розгляд. Підготовка справи до касаційного розгляду. Межі перегляду судом касаційної інстанції. Попередній розгляд справи. Касаційний розгляд справи в судовому засіданні та в порядку письмового провадження за наявними у справі матеріалами. Підстави та порядок для передачі справи на розгляд палати, об'єднаної палати або Великої Палати Верховного Суду. Відмова позивача від позову, примирення сторін під час касаційного провадження. Повноваження суду касаційної інстанції за наслідками розгляду касаційної скарги. Підстави для залишення касаційної скарги без задоволення, а судових рішень – без змін. Підстави для зміни судових рішень. Підстави для скасування судового рішення суду апеляційної інстанції та залишення в силі судового рішення суду першої інстанції. Підстави для скасування судових рішень з направленням справи для продовження розгляду або на новий розгляд. Підстави для залишення позовної заяви без розгляду або закриття провадження у справі. Підстави для скасування судових рішень і ухвалення нового судового рішення. Судові рішення суду касаційної інстанції. Підстави для скасування рішення повністю або частково із закриттям провадження в справі або залишенням позову без розгляду у відповідній частині. Зміст постанови суду касаційної інстанції. Підстави та порядок прийняття ухвал судом касаційної інстанції. Порядок розгляду касаційної скарги, що надійшла до суду касаційної інстанції після закінчення касаційного розгляду справи. Окрема ухвала суду касаційної інстанції. Набрання судовими рішеннями суду касаційної інстанції законної сили. Повернення адміністративної справи.

Перегляд судових рішень за нововиявленими або виключними обставинами.

Підстави перегляду судових рішень за нововиявленими або виключними обставинами. Право та порядок і строки подання заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами. Вимоги до заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами. Порядок та строки відкриття провадження за нововиявленими або виключними обставинами. Наслідки відмови від заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами. Порядок здійснення перегляду судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами. Повноваження суду та судові рішення за наслідками провадження за нововиявленими або виключними обставинами.

ІХ. КОНВЕНЦІЯ ПРО ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ І ОСНОВОПОЛОЖНИХ СВОБОД ТА РІШЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ

Загальна характеристика

Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (Рим, 1950) (далі – Конвенція) як міжнародний багатосторонній договір держав-членів Ради Європи. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод як джерело права в Україні.

Додаткові протоколи до Конвенції, їх зміст та наслідки прийняття. Сфера дії Конвенції. Обов'язки держав, які випливають із Конвенції. Позитивні та негативні зобов'язання держави-сторони Конвенції. Закон України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини».

Обмеження прав на свободу та особисту недоторканість в контексті статті 5 Конвенції (справа «Сергій Волосюк проти України», 2009).

Сфера дії права на справедливий суд (стаття 6 Конвенції) (справа «Совтрансавто-холдинг проти України», 2002).

Незалежність і безсторонність суду, встановленого законом. Об'єктивний та суб'єктивний критерії безсторонності. Справедливий розгляд справи. Змагальність сторін у процесі. Вмотивованість рішень національного суду. Порядок і фактична можливість оскарження судового рішення. Додержання вимоги публічності розгляду. Критерії «розумного строку» (справа «Романов проти України», 2007, справа «Воловік проти України», 2007, «Єрохіна проти України», 2013, «Вільхо Ескелінен та інші проти Фінляндії», 2007)

Сутність змісту права на повагу приватного життя (стаття 8 Конвенції): обсяг і зміст захисту, негативні і позитивні обов'язки держави. Основні критерії обмеження. Свобода вираження поглядів (стаття 10 Конвенції). Обсяг і зміст захисту. Обмеження свободи вираження поглядів: зміст трискладового тесту; зміст обов'язків і відповідальності; охорона правопорядку та запобігання злочинам; захист прав інших осіб; баланс інтересів; національна безпека; захист авторитету і безсторонності правосуддя; захист здоров'я і моралі; запобігання розголошенню конфіденційної інформації.

Свобода мирних зібрань (стаття 11 Конвенції): обсяг і зміст; позитивні і негативні обов'язки держави; значення і сфера дії. Основні критерії обмеження: зміст трискладового тесту, національна і громадська безпека, запобігання заворушенням чи злочинам, охорона здоров'я чи моралі, захист прав і свобод інших осіб, обмеження для окремих категорій службовців.

Виправданість втручання у права, гарантовані статтями 8-11 Конвенції. Вимоги до «закону». Якість закону. Чіткість та передбачуваність законодавства. Відсутність в законодавстві необхідних гарантій від свавілля як незаконність втручання. Легітимна мета. Необхідність в демократичному суспільстві. Дотримання принципу пропорційності.

Право на ефективний засіб правового захисту (стаття 13 Конвенції). Доступність засобу юридичного захисту. Ефективність засобу правового захисту. Право на відшкодування за порушене право.

Заборона дискримінації (стаття 14). Загальні принципи застосування статті 14, сфера її дії (справи «Савін проти України», 2008, «Бігаєва проти Греції», 2009).

Відступ від зобов'язань під час надзвичайної ситуації (стаття 15). Надзвичайні ситуації. Воєнний стан.

Європейський суд з прав людини і його рішення

Порядок утворення, юрисдикція та завдання Європейського суду з прав людини (статті 19 - 32 Конвенції).

Суб'єкти звернення до Європейського суду з прав людини. Умови прийнятності заяви. Неприйнятність заяви (статті 33-35) Конвенції.

Рішення Європейського суду з прав людини та їх вплив на правову систему України. Зобов'язальна сила рішень Європейського суду з прав людини.

Види рішень Європейського суду з прав людини. Юридичні наслідки винесеного Європейським судом рішення. Виконання рішення. Закон України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини». Обов'язкова сила рішень Європейського суду з прав людини та їх виконання (справа «Жовнер проти України», 2004)

Рішення Європейського суду з прав людини проти України.

Х. ПОЛОЖЕННЯ КОНВЕНЦІЇ ПРО ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ І ОСНОВОПОЛОЖНИХ СВОБОД У СФЕРІ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА

Поняття «права і обов'язки цивільного характеру» в сенсі Конвенції. Застосування пункту 1 статті 6 до спорів державних службовців (справи «Мітін проти України», «Гумнюк та інші проти України»).

Важливість дотримання державними органами власних процедур. Покладання на державу ризику помилки державного органу.

Права, які охоплюються сферою дії статті 8 Конвенції. Втручання в приватне і сімейне життя. Позитивні зобов'язання держави. Виправданість втручання. Вимоги пункту 2 статті 8 Конвенції. Право на повагу до приватного та сімейного життя (стаття 8)(справи «Раду проти Молдови», 2014, «Удовиченко проти України», «Котій проти України», 2015). Суть «поваги» до приватного та сімейного життя (справи «Олександр Волков проти України», «Гумнюк та інші проти України», «Бігаєва проти Греції», «Пантелеєнко проти України», «Назаренко проти України», «Савін проти України», «Кривіцька та Кривіцький проти України», «Sorland проти Сполученого Королівства», «Михайлюк та Петров проти України», «Родзевілло проти України», 2016, «Волохи проти України», 2006).

Справи у сфері щодо права на свободу думки, совісті та релігії, вираження поглядів закріплені у ст.ст. 9,10 Конвенції (справи «Свято-Михайлівська Парафія проти України», «Евейда та інші проти Сполученого Королівства»).

Справи у сфері екології (справи «Дубецька та інші проти України», «Гримковська проти України», «Чонка проти Бельгії», «Фадєєва проти Росії», 2005).

Свобода зібрань та об'єднання (стаття 11). Права, що охоплюються статтею 11. Свобода об'єднання. Професійні спілки. Громадські об'єднання та організації. Політичні партії. Реєстрація, внесення змін до статутних документів, функціонування та припинення діяльності громадських об'єднань, політичних партій і професійних спілок. Мирні зібрання. Свобода мирних зборів. Проведення страйків, мітингів, демонстрацій. Виправданість втручання в права, гарантовані статтею 11. Структура статті 11. Вимоги пункту 2 статті 11 (справи «Веренцов проти України», «Корецький та інші проти України», «Веніамін Тимошенко та інші проти України», 2014, «Шморгунов та інші проти України», «Чернега та інші проти України»).

Право на вільне володіння майном (стаття 1 Протоколу № 1). Сфера дії статті 1 Першого протоколу. Зміст поняття «майно», «власність» в сенсі Конвенції. «Мирне володіння» своїм майном (справи «Серявін проти України», «Андрій Руденко проти України», 2010). Принцип безперешкодного користування майном. Втручання у право власності. Законність втручання. Дотримання «справедливого балансу» між вимогами загального інтересу суспільства та вимогами захисту основоположних прав особи. Пропорційність втручання. Позбавлення права власності. Право регламентувати використання власності відповідно до загальних

інтересів. Обмеження користування власністю. Контроль за користуванням власністю державою. Тлумачення «супільного інтересу», «справедлива рівновага». Компенсація за порушення права власності.

Свобода пересування (протокол № 4). Вибір місця проживання. Реєстрація проживання, пересування. Свобода пересування. Право залишати країну.

Право на ефективний засіб правового захисту (статті 13). Право на оскарження дій чи бездіяльності посадових осіб суб'єктів владних повноважень. Доступність засобу юридичного захисту. Ефективність засобу правового захисту.(справи «East/West Alliance Limited» проти України», 2014, «Басенко проти України», 2015, «Ратушна проти України», 2010, «Чонка проти Бельгії», 2002, «Буглов проти України»). Право на відновлення порушених прав. Право на відшкодування за порушене право.

Право на вільні вибори до законодавчого органу (стаття 3 протоколу № 1). Поняття «законодавчого органу». Загальні принципи статті 3 Першого протоколу (вільні вибори з розумною періодичністю шляхом таємного голосування, вільне вираження думки народу під час виборів). Право обирати та бути обраним. Право висувати свою кандидатуру та вимоги до кандидата (справа «Романюк проти України»). Обмеження (позбавлення) виборчих прав, (справа «Суховецький проти України», «Мельниченко проти України»).

**Таксономічна характеристика
анонімного письмового тестування
під час кваліфікаційного оцінювання суддів апеляційних адміністративних судів**

1. Цей документ розроблено на основі Програми іспиту для кваліфікаційного оцінювання суддів апеляційних адміністративних судів (далі – Програма).

2. Таксономічна характеристика визначає питому вагу розділів Програми у тестовому завданні, а також необхідний для виявлення за відповідним розділом кваліфікаційний рівень.

3. Питома вага розділу – відсоткове співвідношення кількості запитань відповідного розділу до загальної кількості запитань тесту.

4. Кваліфікаційний рівень формується з урахуванням таких пізнавальних навиків:

1. Рівень «А» – необхідний когнітивний рівень «Знання».
2. Рівень «В» – необхідні когнітивні рівні пізнання «Знання», «Розуміння».
3. Рівень «С» – необхідні когнітивні рівні пізнання «Знання», «Розуміння», «Критичне мислення».
4. Рівень «D» – необхідні когнітивні рівні пізнання «Знання», «Розуміння», «Критичне мислення», «Вирішення проблеми».

з/п	Розділ Програми	Питома вага (%)	Кваліфікаційний рівень
1	Конституційне право	7	С
2	Антикорупційне законодавство	3	С
3	Адміністративне право	21	С
4	Податкове право	10	С
5	Виборче право. Виборчий процес. Референдум.	5	С
6	Право соціального забезпечення	7	С
7	Земельне право	7	С
8	Адміністративне судочинство	30	С
9	Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод та рішення Європейського суду з прав людини	5	С
10	Положення Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод у сфері адміністративного права	5	С